

محررم

به کوشش: عزیزالله پورناظم

انتشارات
سنوگون درخشان
استان اصفهان

کنگره سرداران و ۳۳۰
شهید شهرستان
خمینی شهر

کتاب ششم
تاریخنامه دفاع مقدس
کنگره سرداران و ۲۳۰۰ شهید شهرستان خمینی شهر

نبرد محرم
تاریخ ۲۰۰۰ ساله دفاع مقدس شهرستان خمینی شهر و نقش بسیج و
سپاه پاسداران انقلاب اسلامی
عزیزالله پور کاظم

ناشر: ستارگان درخشان

(وابسته به مرکز آثار و نشر ارزش های دفاع مقدس سپاه صاحب الزمان (عج))

ویراستار علمی: مهسا ابوالحسنی سنی ترقی

طرح جلد: احمد قاسمی

صفحه آرائی: حامد شاه دلی

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۵

شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه

شابک: ۵-۸۴-۶۸۸۷-۶۰۰-۹۷۸

قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان

نقل و چاپ نوشته ها با ذکر منبع بلامانع است.

سرشناسه: پور کاظم، عزیزالله، ۱۳۴۰ -

عنوان و نام پدیدآور: نبرد محرم: کنگره سرداران و ۲۳۰۰ شهید شهرستان خمینی شهر

شابک: ۵-۸۴-۶۸۸۷-۶۰۰-۹۷۸

مشخصات نشر: اصفهان، نشر ستارگان درخشان-۱۳۹۴

مشخصات ظاهری: ۲۸۸ ص، مصور

وضعیت فهرست نویسی: فیللی مختصر

یادداشت: فهرست نویسی کامل این اثر در نشانی: <http://opac.nlai.ir> قابل

دسترسی است

شماره کتابشناسی ملی: ۳۸۲۴۹۹۶

مرکز پخش: کنگره سرداران و ۲۳۰۰ شهید شهرستان خمینی شهر

تلفن: ۰۳۱۳۳۵۱۰۰۳

۹	پیشگفتار
۱۳	مقدمه
۱۹	بخش اول: خمینی شهر در تیپ ۸ نجف اشرف

۲۱	پیشینه تسکیل تیپ هشت نجف اشرف
۲۷	پیشین رزمندگان شهرستان خمینی شهر به تیپ هشت نجف اشرف
۳۰	اعزام به جبهه

۳۹	بخش دوم: م. ر. دهلران
۴۳	پیشینه و جغرافیای ریحانستان ایلام
۴۴	جغرافیای طبیعی و انسانی
۴۵	موقعیت جغرافیایی منطقه عملیاتی محرم
۴۷	عملیات محرم (طرح کربلای ۵)

۶۷	بخش سوم: محرم در محرم
۶۹	توان نظامی عراق در منطقه
۷۰	توان نظامی ایران در منطقه
۷۱	یگان‌های عمل‌کننده در عملیات محرم

۷۹	بخش چهارم: عملیات محرم
۸۱	۱. اهداف عملیات محرم
۸۲	۲. مقدمات آغاز عملیات
۸۹	۳. مرحله اول عملیات محرم
۱۰۴	عملکرد واحد مهندسی در مرحله اول عملیات محرم
۱۰۶	مرحله دوم عملیات محرم
۱۱۳	مرحله سوم عملیات محرم
۱۲۴	پدافندی عملیات محرم

۱۲۷

بخش پنجم: ارزیابی عملیات محرم

۱۲۹

نتایج و پیامدهای عملیات محرم

۱۳۲

نقش مردم شهرستان خمینی شهر در عملیات محرم

۱۳۹

بازتاب عملیات محرم

۱۴۳

بخش ششم: خرده‌خاطرات

۱۴۷

پیش از عملیات

۱۵۴

حین عملیات

۱۷۵

پس از عملیات

۱۸۰

پی‌نوشت‌ها

۱۹۱

منابع تحقیق

۲۰۱

پیوست‌ها

۲۰۳

شهدای شهرستان خمینی شهر در عملیات محرم: سایر...

۲۲۳

گزیده اسناد

۲۴۷

گزیده تصاویر

۲۶۵

نمایه‌ها

از سال ۱۳۸۴ که موضوع تشکیل کنگره سرداران و ۲۳۰۰ شهید شهرستان مینو سه مطرح و از سال ۱۳۸۵ کار شروع شد، یکی از موضوعات اساسی جمع‌آوری آثار شهدا و دفاع مقدس از زبان خانواده محترم شهدا، رزمندگان، بانوان و آزادگان و پس از آن، تدوین مطالب در قالب کتب بود. از آنجا که مجبوره به صورت خودجوش و براساس ادای دین به شهدا، انقلاب اسلامی، کشمکش‌های امروز و نسل‌های آینده تشکیل شده بود، بودجه مصوب و مشخص شده‌ای نداشت که بتوان با یک سری نویسندگان حرفه‌ای ارتباط برقرار نمود و قرارداد منعقد کرد تا کتب را تدوین نمایند. از طرف دیگر هدف تحریر و تدریس و انجمن دفاع مقدس از زبان رزمندگان عامل آن رویداد مهم تاریخی و عمل به فرمان مقام معظم رهبری مبنی بر اینکه «اجازه ندهید مطالب غیرواقعی داخل مجلات دفاع مقدس گردد و مشکلی که برای واقعه عاشورا به وجود آورد» که شهید مطهری رحمته الله علیه می‌گوید امروز نیاز نیست برای امام حسین علیه السلام و یارانش گریه کنیم بایستی برای انحرافات که وارد این واقعه نموده‌اند گریه کنیم چونکه در دفاع مقدس مطالب زیادی وجود دارد که اگر هشتاد سال هم نوشته شود باز هم مطلب باقی می‌ماند.» بنابراین مقرر شد دوستانی که فعالیتی در کنگره دارند دست به قلم شوند و بنویسند که برادران غلامحسین عموشاهی

کتاب «شولای شهادت» را برای شهدای روحانی نوشت و برادر قاسمعلی کرمی کتاب «ذوالفقاریه» را که تاریخ دفاع مقدس از ابتدای جنگ تا پایان عملیات ثامن الائمه (ع) (نقش نیروهای خمینی شهر در خرمشهر و آبادان) را تدوین نمود. به دنبال آن حقیر کتاب «نبرد شوش» از بعد از عملیات ثامن الائمه (ع) تا پایان عملیات فتح المبین (نقش نیروهای خمینی شهر و درجه در جبهه‌های شوش و صالح مشطط) را تدوین نمودم.

با توجه به حضور نگارنده در عملیات‌های محرم و والفجر مقدماتی، مقرر شد تاریخ تصحیح و تصحیح شهرستان را در این دو عملیات نیز به نگارش درآورم. از فروردین سال ۱۳۹۲ تا شهریورماه ۱۳۹۳ مصاحبه با رزمندگان، جانبازان، آزادگان و خانواده محترم شهدا را انجام دادم اما از آنجا که از عملیات محرم نیروهای شهیدان سازمانی شهر (شهرهای خمینی شهر و درچه) به تیپ هشت نجف اشرف مأمور شده بودند، کار را مشکل نمود چون افراد در جاهای مختلف حضور داشتند بنابراین اجرای طرح از خمینی شهر، نجف آباد، فلاورجان و درچه شروع شد. سپس به یزد و خراسان رضوی رفته و با رزمندگانی که آن زمان مسئولیت داشتند مصاحبه نمودم. جهت اطلاع از یگان‌های همجوار سفری به استان قم داشتم و طی مذاکره با مسئولین کنگره شهدای آن استان، موفق به دریافت اطلاعاتی بالارزش از ایشان نیز شدم. برای تکمیل اطلاعات و باتوجه به وقوع عملیات محرم در استان ایلام، با فرماندهان محترم سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ایلام و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی دهلران تلفنی ارتباط برقرار کردم. البته تماس و آشنایی با مسئولین مربوطه به ملاقات‌های سال ۱۳۹۱ باز می‌گشت و نتیجه این تماس‌ها، همکاری خوب ایشان و تهیه بیش از ۵۰ مصاحبه در ارتباط با عملیات‌های محرم و والفجر مقدماتی بود.

اما دو نکته قابل ذکر است؛ اول آنکه تیپ هشت نجف اشرف در عملیات محرم دوازده گردان عملیاتی داشت که هشت فرمانده گردان در آن عملیات و بقیه عملیات‌ها به شهادت رسیدند. از چهار نفر فرمانده در قید حیات، سه نفر در استان یزد حضور داشتند که در سفر به این استان با دو نفر از ایشان مصاحبه صورت گرفت. نفر سوم به مشهد مقدس مهاجرت کرده بود که با عنایات الهی، طی سفر زیارتی و آستان‌بوسی بارگاه مطهر علی ابن موسی الرضا (ع) با ایشان نیز ملاقات و مصاحبه صورت گرفت. نفر چهارم برغم تلاش در برقراری ارتباط و تماس تلفنی و پیگیری‌های سردار مشتاقیان، حاضر به انجام مصاحبه نشد. نکته دوم این که گردانی در تیپ چهارده امام حسین (ع) در عملیات محرم حضور داشته که ابتدا فرمانده گردان زخمی و شهید می‌شود؛ سپس جانشین فرمانده گردان مسئولیت گردان را بر عهده می‌گیرد و ایشان هم جرح می‌گردد و مسئولیت گردان به فرمانده گروهان یکم واگذار می‌شود و پس از محرومیت ایشان، فرماندهی گردان به فرمانده گروهان دوم واگذار شده است. نگانده موفق به انجام مصاحبه با فرمانده گروهان اول گردید ولی باوجود هفتاد و هشت نفر اولیه جانشین گردان با مکتوب کردن خاطرات و ارسال آن برای بنده، این امر تحقق نیافت.

هم‌زمان با اجرای مصاحبه، کار پیاده‌سازی مصاحبه‌ها توسط برادر جانباز حاج محسن شکرانی و تایپ توسط آقای عبدالله ذاکری انجام گرفت. کار تدوین از سال ۱۳۹۳ و زیر نظر استادان بزرگوار دکتر مرتضی نورائی، دکتر محمدحسین باقری، دکتر مهدی ابوالحسنی ترقی، جانباز قاسمعلی کرمی هرستانی، سردار محمدعلی مشتاقیان، جانباز قدیرعلی قصری، مهندس صفرعلی جلالی و تشویق همسر بزرگوارم انجام و متن نهایی آماده ویراستاری و چاپ گردید. در خاتمه وظیفه خود می‌دانم از تمام افرادی که نام بردم و کسانی که در مصاحبه‌ها شرکت کردند و همکاران و دوستان

کنگره سردارن و ۲۳۰۰ شهید شهرستان خمینی شهر تقدیر و تشکر نموده،
از خدای عزوجل برای یکایک ایشان اجر جزیل مسئلت دارم.

دی ماه ۱۳۹۴

عزیز الله پور کاظم

www.ketab.ir

فراپیش گهربار رهبر کبیر انقلاب برای نشان دادن نقش و جایگاه استان اصفهان در هشت سال دفاع مقدس کفایت می‌کند. با این وجود، ضرورت دارد نویسندگان و تاریخ نگاران کمر همت بسته و وقایع و رویدادهای مربوط به این حماسه آفرین سال را با نگرش درآورند. هدف از نگارش کتاب حاضر، سخن گفتن از نقش تیپ ۸، جف اشرف* و نیروهای شهرستان خمینی شهر در عملیات محرم است. نام سحره یادآور حماسه‌ها، ایثار، فداکاری، از خودگذشتگی و به خدا پیوستن، ناه حسین علیه السلام، عباس علیه السلام، علی اکبر علیه السلام، زینب علیه السلام و... می‌باشد. همان‌هایی که نه تنها "گوی شیعیان و رزمندگان اسلام در تمامی جبهه‌های نبرد حق علیه باطل" بلکه، حتی غیرمسلمانانی همچون مهاتما گاندی، رهبر استقلال هندوستان در مبارزه با استعمار انگلستان بوده و هستند.

برای مردم استان اصفهان علاوه بر حماسه عاشورای سال ۱۳۶۱ ه.ق و حماسه‌سازان آن، یادآوری روز ۲۵ آبان ۱۳۶۱ ه.ش روز مقاومت و ایثار و فداکاری رزمندگان در جبهه‌ها و مردم بزرگوار در پشت جبهه‌ها می‌باشد که صبح تشییع جنازه سید و هفتاد شهید انجام می‌گیرد و بعد از ظهر اعزام گسترده نیروها به جبهه‌ها می‌باشد که بنیان‌گذار نظام مقدس جمهوری

* یگان فوق در آن عملیات تیپ بوده است.

اسلامی امام خمینی رحمته الله علیه می فرمایند: «شما در کجای دنیا می توانید جایی را مثل استان اصفهان پیدا کنید؟ همین چند روز پیش فقط در شهر اصفهان حدود ۳۷۰ شهید را تشییع کردند. مع ذالک همین شهید داده ها و داغدیده ها همچنان به خدمت خود به اسلام ادامه می دهند. امروز مردم ما فهمیده اند که تا فداکاری نباشد، اسلام را نمی شود پیش برد و می دانند که هم ما باید برای اسلام فدا شویم.»*

ولايت مداری مردم استان اصفهان و جوشش انقلابی آنها از ابتدای پیروزی انقلاب اسلامی و با حضور در مناطق مختلف کشور و همکاری با سایر نیروها برای فتنه نشاندن غائله ها و آشوب گروهک ها در گنبد قابوس، کردستان و سیستان و بلوچستان بر همگان هویدا شد و با شروع جنگ تحمیلی، حضور گسترده امام جبهه ها یافتند. یگان های نظامی: تیپ ۱۴ امام حسین علیه السلام، تیپ ۸ نجف شرف، تیپ ۲۵ کربلا و تیپ ۴۴ قمر بنی هاشم علیه السلام در آغاز از نیروهای استان اصفهان و گاه نیروهایی از سایر استان ها تشکیل شد. در عملیات محرم حماسه ایثار و مقاومت مردم اصفهان توسط رزمندگان تیپ ۱۴ امام حسین علیه السلام خلق گردید و سایر یگان ها به ویژه تیپ ۸ نجف اشرف مأموریت خود را به نحو احسن انجام دادند. نقش نیروهای تیپ ۱۴ امام حسین علیه السلام و کلیات عملیات محرم و نقش سایر یگان های استان اصفهان در کتاب «دویرج»** به تصویر کشیده شده است. است ولی در این نوشتار بیشتر به نقش تیپ ۸ نجف اشرف و شهرستان مینین شهر در عملیات محرم پرداخته می شود. دلایل این امر عبارت است از:

* سخنرانی امام خمینی رحمته الله علیه در جمع مردم خراسان در تاریخ سوم آذرماه ۱۳۶۱.
** دویرج، روایتی از عملیات محرم، حسین علی محمدی، اصفهان، دارخوین، ۱۳۹۱.

۱- عملکرد تیپ ۸ نجف اشرف در محور اول عملیاتی محرم: در حالی که دلهره و اضطراب فرماندهان و رزمندگان اسلام از مهتابی بودن شب عملیات بالا گرفته بود، بر اثر قدرت لایزال الهی، از بعدازظهر روز نهم آبان ماه ۱۳۶۱ ناگهان غرش مهیبی فضای منطقه را به لرزه درآورد و به دنبال آن ابرهای سیاه و متراکم آسمان منطقه را فراگرفت. رزمندگان اسلام خدای تبارک و تعالی را سپاس گفتند؛ بعضی سجده شکر و عده‌ای دیگر نماز شکر به جا آوردند. اما این ابتدای کار بود. نعمت و رحمت خداوند برای بندگانش تکمیل شد و به حد اعلا رسید؛ پیش از اذان مغرب، قطرات باران بدرقه راه رزمندگانی که برای عملیات راهی شده بودند گردید و آرام آرام بارش باران شدت گرفت؛ به نحوی که طی چند دقیقه سیلاب جاری شد و وضعیت ویژه‌ای به وجود آمد. رودخانه‌های دویرج و میمه حال و هوایی دیگر به خود گرفتند. به دنبال آن تغییر خاب فرماندهان برای انجام عملیات پس از آن باران سیل‌آسا، در ساعت ۲۲، فرمانده رشید و دلاور تیپ ۸ نجف اشرف احمد کاظمی به رمضان سجاعتی، قاسم محمدی، فرماندهان دو محور عملیاتی تیپ ۸ نجف اشرف و فرمانده گردان‌ها دستور شروع عملیات را صادر نمود. در اولین دقایق عملیات با حرکتی غرورآفرین بر تیپ ۶۰۶ پیاده عراق یورش بردند و سنگرهای دشمن را فتح نمودند و ارتفاع معروف ۲۹۰ را با تمام موانع و مشکلات پیش رو، به تصرف «احمد شاکی»، فرمانده تیپ ۶۰۶ عراق و تعداد زیادی از نیروهایش رساندند. سارت خود درآوردند.

۲- نیروهای سپاه پاسداران انقلاب اسلامی شهرستان خمینی‌شهر و درچه از ابتدای حمله ناجوانمردانه ارتش بعث عراق به میهن اسلامی ایران، به استان‌های هم‌مرز با کشور عراق یعنی خوزستان، ایلام، کرمانشاه، کردستان و آذربایجان غربی اعزام شدند. این نیروها در استان خوزستان در جبهه‌های

خرمشهر، آبادان، شوش، صالح مشطط و ... حضور داشتند. نیروهای شهرستان خمینی شهر در عملیات ثامن الائمه، طریق القدس، فتح المبین، بیت المقدس و رمضان در یگان‌های سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ایران مانند تیپ ۱۷ قم*، تیپ ۱۴ امام حسین (ع)، تیپ ۲۵ کربلا و تیپ ۸ نجف اشرف حضور داشتند. باتوجه به مشکلات موجود در زمینه آگاهی از وضعیت این نیروها پس از اجرای هر عملیات، پس از مذاکره میان شورای فرماندهی سپاه پاسداران انقلاب اسلامی شهرستان خمینی شهر با فرمانده سپاه پاسداران انقلاب اسلامی استان اصفهان و احمد کاظمی، فرمانده تیپ ۸ نجف اشرف مقرب گردید نیروهای سپاه خمینی شهر در این یگان متمرکز شوند؛ بنابراین از مورخ ۱۳۶۱/۰۵/۲۴ نیروهای سپاه پاسداران انقلاب اسلامی شهرستان خمینی شهر به تیپ ۸ نجف اعزام شدند و سپاه پاسداران انقلاب اسلامی شهرستان خمینی شهر یکی از تأمین کنندگان اصلی نیروی انسانی و امکانات مورد نیاز آن تیپ تا پایان جنگ باقی ماند. در عملیات محرم دو فرمانده گردان، چند فرمانده گرهان و تعدادی از ارکان آن تیپ از نیروهای خمینی شهر انتخاب گردیدند و عملکرد خوبی از خود به یادگار گذاشتند. با این وجود، بخشی از نیروهای سپاه درجه دوم دلیل سابقه حضور در تیپ ۲۵ کربلا، دارای مسئولیت در آن یگان شده بودند. البته این نیروها در تیپ ۱۴ امام حسین (ع) و تیپ ۸ نجف اشرف هم حضور فعال داشتند که به آن نیز اشاره خواهد شد.

از آنجایی که هدف تدوین تاریخ دفاع مقدس شهرستان خمینی شهر می‌باشد، عملیات محرم در یک مجلد و با عنوان «نبرد محرم، نبرد ارتفاع ۲۹۰» تدوین شد. مطالب این کتاب در ۶ بخش و از زمان حضور نیروهای خمینی شهر در تیپ ۸ نجف اشرف تا پایان عملیات محرم و زمان پدافند

* تیپ ۱۷ علی ابن ابیطالب در آغاز تشکیل به نام تیپ ۱۷ قم نامگذاری شده بود و سپس تغییر نام داد.

تنظیم شده است. پیوست کتاب دربردارنده اسامی و تصاویر شهدای مرتبط با عملیات محرم و گزیده اسناد نظامی این عملیات است. این اثر، نتیجه داده‌های حاصل از بیش از پنجاه مصاحبه با رزمندگان، جانبازان، آزادگان و خانواده شهدا می‌باشد که توسط نگارنده و سایر دست‌اندرکاران کنگره سرداران و ۲۳۰۰ شهید شهرستان خمینی‌شهر انجام شده است. بدون شک، طالب این کتاب، سخن آخر درباره این رویداد مهم تاریخ دفاع مقدس نیست از این‌رو از همه خوانندگان عزیز تقاضا می‌گردد با مطالعه دقیق و نقادانه متن حاضر، نگارنده را در تکمیل و تصحیح اطلاعات در نوبت‌های بعدی چاپ کتاب یاری رسانند.

بار پروردگارا! پی‌امی بی‌ماه‌گوشی شنوا و قلبی دانا به ما مرحمت کن تا بتوانیم در سرگذشت پیش‌یازده شهداء راه‌های نجات خود را از مشکلاتی که اکنون در آن غوطه‌ور هستیم، بیاوریم. خداوند! به ما دیده‌ای تیزبین ده تا عاقبت زندگی اقوامی را که پس از پیروزی به خاطر اختلاف و پراکندگی گرفتار درناک‌ترین شکست‌ها شدند، ببینیم و به آن راهی که آن‌ها رفتند، نرویم. آن چنان نیت خالصی به ما عطا کن تا پابر سر دیو نفس بگذاریم. خدایا! آن چنان معرفتی ده که با پیروزی مغرور نسویم. پروردگارا! آن چنان گذشتی عنایت کن که اگر دیگری کاری را بهتر از ما انجام می‌دهد به او واگذار کنیم که اگر این‌ها را به ما مرحمت کنی می‌توانیم بر همه مشکلات پیروز شویم و چراغ اسلام و قرآن را در دنیا روشن و زنده نگه داریم.

و ما توفیقی الا بالله العلی‌العظیم،

عزیزالله پورکاظم، دی‌ماه ۱۳۹۴

A.porkazem@yahoo.com